

D E P L A T E
§ç§ç§ç§ç§ç§ç§ç§ç§ç§ç

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

8e jaargang, nr 4, april 1979.

APRIL - ACTIVITEIT

Het bestuur van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen op de april-activiteit die doorgaat in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. L. Colensstraat, 6, Oostende op

donderdag 26 april 1979 om 20u30

Vanwaar komen de Oostendse liedjes ?

Jef KLAUSING doet een duik in zijn rijke verzameling volks- en vissersliederen en geeft voor de leden van De Plate en alle andere belangstellenden een uitzenzetting over de herkomst (melodie en tekst) van de meest bekende liederen uit Oostende.

Twintig jaar geleden, einde 1959 liep de zaal "Oud Oostende" in de Ieperstraat vol toen Jef KLAUSING voor de eerste maal zijn voordracht : VREUGDE EN VERDRIET IN HET OOSTENDSE VISSERSLIED gaf, drie maand nadien bracht hij het vervolg : ROMANCES EN BALLADEN VAN DE ZEE. Deze voordrachten werden naderhand met veel succes gegeven te Brussel, Antwerpen, Gent, Brugge, Blankenberghe, Nieuwpoort, De Panne en ook over de grenzen : Nederland (Amsterdam, Bergen N.H.), Duitsland (Hamburg, Bremerhaven), Italië (Rome), Marokko; Madagaskar en Maleisië.

Jef KLAUSING begon zijn verzameling vele jaren geleden toen hij thuis liederen leerde zingen waarvan vele nu lang vergeten zijn, later aangevuld met handschriften, vliegende bladen (uit café-chantants, van marktkramers en revue), bandopnamen in samenwerking met radio en T.V.

In 1953 en 1959 organiseerde hij langs de kust, met finale te Oostende, de zeer druk gevolgde "Festival van het visserslied". Voor DE PLATE verzorgde hij zangavonden bij Bertje Bonte (april 1972), Sinterklaasfeest (1975), Vossenhol (Stene) met Lucy Monty (1976) en in het Criterium (1977).

Tussendoor publiceerde hij uit zijn verzameling in "Het Visserijblad", "Ostend Flash", "De Plate" en andere speciale publicaties en werd een boekje uitgegeven "Vreugde en Verdriet in het Visserslied" (Bachten de Kupe, 1970).

Ondanks zijn overzeese bedrijvigheden blijft zijn verzameling leven en wordt verder aangevuld en bijgewerkt. Nu werkt hij vooral in de diepte op zoek naar herkomst en verspreiding van het volkslied : zangers, drukkers, verspreiding, melodie.

De belangstellenden die (nog) in het bezit zijn van het boekje "DE ZINGENDE PLATE" worden aangeraden dit mede te brengen om de naar voor gebrachte teksten beter te kunnen volgen.

VERGETEN OOSTENDSE SCHILDERS : EMILE BULCKE (vervolg)

Vorige maand verlieten we de jonge kunstenaar Emile BULCKE in 1900, op de drempel van zijn schilderscarrière. Zo te zien was een schitterende toekomst voor hem weggelegd.

Vermelden we alvorens verder te gaan nog een paar kleinigheden die we de vorige keer over het hoofd zagen :

- een foto, waarop we E. BULCKE zien omringd van zijn medailles, diploma's geschenken en bloemen en waarop volgende opschriften voorkomen : "Lauréat de l'Académie Royale des Beaux-Arts de Bruxelles 7 premiers prix" - "Souvenir du 5 septembre 1897" (Eigendom De Plate) ;
- Te Parijs schilderde BULCKE nog een 2e copie naast die van JORDAENS, en wel een repliek van Charles CHAPLIN's "Souvenirs" uit het toenmalige Luxembourg-museum aldaar.

In "La Saison d'Ostende" van 13 mei 1900 verscheen een artikel over BULCKE, getekend "een Brusselse collega". Daaruit maken we op dat hij toen te Brussel exposeerde. Er is sprake van een zelfportret "bien campé, fièrement dessiné, la tête modelée de remarquable façon", van de superbe copie naar Jordaens' "Jeugd van Jupiter" uit het Louvre, van "Mon Ame" een "composition philosophique" en ook van twee portretten voor de galerij der burgemeesters te Oostende : DE DELMOTTE & LANZWEERT. In "Le Carillon" van 17 maart 1900 was al een bijdrage verschenen over deze twee burgemeesterportretten van BULCKE's hand. Bij dit artikel hoorde overigens een portret van de jonge artist.

Met Pinksteren 1900 stelde Emile BULCKE tentoon in het Stedelijk Museum. Met hem exposeerden Emile SPILLIAERT, Felix BUELENS, Oscar HALLE, Auguste MUSIN en nog enkele anderen (1).

In dat jaar voltooide hij het portret van de geprezen dirigent van het Kursaalorkest Léon RINSKOPF. Tijdens een feestviering op 2 september 1900 boden de orkestleden hun dirigent bloemen, geschenken en het portret aan.

In 1901, een der topjaren van Oostende-Belle-Epoque, hoorde Emile BULCKE tot de stichters van de "Compagnie du 'Rat Mort' ". "De Plate" bewaart 2 foto's uit het stichtingsjaar. Op de eerste zien we de stichters gezeten rond de feesttafel ten huize van hun "Rat d'Honneur", Gustave CNUDE. Een afbeelding van bedoelde foto vindt men trouwens ook in Y. VYNCKE's "Kent u ze nog ? ..." Rond de tafel zien we van links naar rechts gezeten : François QUINET, Georges BULCKE (Emile's broer), Albert THOMA, Augusta CNUDE, Léon BROUWET, Gustave CNUDE, Frédéric DERIDDER, James ENSOR, Gustave DANVERS, Mevr. CNUDE, Léon RINSKOPF, Emile MATHIEU, Irmin PLEYN & Alfred MONTEVILLE.

Rechtstaand van links naar rechts : Victor MERTIAN, Emile BULCKE, Georges DAVELUY, Auguste PEDE, Arthur CAMBIER & Daniël VAN CRAEYNEST. Op een 2e groepsfoto zien we de stichters van het genootschap door de fotograaf netjes tot 3 rijtjes boven elkaar gecomponeerd.

Uit 1901 dateert een affiche van BULCKE "LONGCHAMPS FLEURI". Centraal op de affiche staat een dame in rijke witte Belle-Epoque-kledij en met een grote rode hoed op. Ze lacht en maakt een afwerend handgebaar naar enkele herenhanden rechts, die haar bloemen toekijken. In de achtergrond zien we de profielen van enkele koetsiers tegen een gele hemel. De affiches zijn gesignd "Em. Bulcke" en werden gedrukt door "Affiches d'Art Geo Daveluy. Ostende".

In hetzelfde jaar maakte BULCKE het ontwerp voor zijn kleurrijke affiche "Carnaval d'Ostende 1901. Programme des Fêtes". De Plate bezit het kleine bozzetto van de affiche (olieverf op doek, gemaroufleerd op hout) alsook een exemplaar van de affiche zelf, gedrukt bij Geo DAVELUY te Oostende. Beide kunstwerken zijn afkomstig uit het legaat BULCKE.

Op een fond van kleurvlekjes danst links een in 't geel uitgedoste nar. Rechts is dan de programmatekst gedrukt. Onderaan tekende BULCKE 6 karikaturale koppen, links en rechts van het wapenschild van Oostende. Voor deze koppen gebruikte hij de gelaatstrekken van zichzelf en enkele goede vrienden. Dit althans volgens achteraf bijgeschreven opschriften.

Van links naar rechts zien we zo de duidelijk gechargeerde hoofden van Léon BROUET, Arthur CAMBIER, Emile BULCKE, Georges BULCKE, Daniël VAN CRAEYNEST en Auguste PEDE.

Anno 1902 huwde BULCKE met Augusta KOCKENPOO die in 1875 geboren was, net als hemzelf. Kort nadien werd hij leraar Sierkunsten aan een Schaarbeekse onderwijsinstelling. Om beroepsredenen ging BULCKE dan ook te Schaarbeek wonen : Seutinstraat, 8. Hij zou zijn geboortestad echter niet ontrouw worden en had ook een atelier te Oostende (2).

Nog in 1902 stuurde hij een "Feuilles de vigne" en een "Portret van Mevr. G.D." in naar de "Exposition des Beaux-Arts à l'occasion de l'inauguration de la nouvelle salle du Kursaal" (Oostende, 2 augustus - 15 september 1902).

Uit 1904 dateren de 6 grote kaders met ontwerpen voor een praalstoet ter herinnering aan het Beleg van Oostende (Oostende ; Heemkundig Museum). In dat jaar werd door "Ostende en avant" een openbare wedstrijd uitgeschreven voor het leveren van ontwerpen voor een praalstoet met genoemd onderwerp. Naast Emile BULCKE stuurden ook Vital KEULLER en Henri PERMEKE ontwerpen in. BULCKE haalde "eerste premies" voor de delen 1, 3 en 4. KEULLER een "tweede premie" voor het 2e deel en een "eerste premie" voor deel 5.

Zonder twijfel had BULCKE veel opzoekingswerk verricht om zijn ontwerp zo historisch mogelijk uit te voeren. Hij ontwierp een stoet in 6 delen, te weten :

1. Triomfantelijke intocht in Oostende van Maurits van Nassau na de Slag van Nieuwpoort ;
2. Exodus van de Oostendse vrouwen en kinderen naar Veere in Zeeland, begeleid door Hollandse Hellebaardiers ;
3. Aankomst van de Spaanse troepen en hun bondgenoten ;
4. Uittocht van het Garnizoen en de Oostendse burgers ;
5. Allegorie Oostende -Troje ;
6. Apotheose : Oostende herrijst !! Voorstelling van de handel, de visvangst, het bad- en ontspanningsleven.

Een stoet die dus helemaal in de romantische traditie van de tijd lag ! In april 1904 werden BULCKE's projecten in het Kursaal geëxposeerd. De plannen voor de eigenlijke stoet werden al gauw opgegeven wegens financiële moeilijkheden. Een der eerste ontgoochelingen voor BULCKE.

BULCKE bleef steeds zeer gehecht aan deze geaquarelleerde stoetontwerpen die na zijn dood bij "De Plate" terecht kwamen. Ze hangen nu in 't Heemkundig Museum waar ze een ereplaats bekleden. En voor elkeen die even blijft stilstaan bij deze zes kaders trekt de stoet die nooit uitging telkens opnieuw voorbij. Met zijn honderden zijn ze, de figuranten : van vorst tot pauper ; in satijn, in bombazijnen uniformpjes, in lompen ; onbetaalbare praalwagens overladen met Rubeniaanse allegorieën, een overdonderende massa attributen à la Cecil B. DE MILLE...

Een gelukkige gebeurtenis voor de BULCKE's in 1904, was de geboorte van een dochtertje DINAH. BULCKE zou het meisje, dat wellicht wel enig talent had, opvoeden als een klein wonderkindje, bedreven in het tekenen het schilderen, de literatuur en de muziek.

"De Plate" bezit van haar talrijke tekeningen en aquarellen, meestal bloemstudies maar ook enkele stillevens. Knap gedaan, zeker, maar we zagen al meer dergelijke schoolse werkjes van kindjes van haar leeftijd en uit deze periode. Voor Dinah zal het geen probleem geweest zijn, vooral als ze mocht rekenen op de helpende hand van een vader-kunstschilder. Dat veronderstellen wij althans.

Wellicht daterend uit het voorjaar van 1904 is een geaquarelleerd afficheontwerp "Ostende Bal Blanc" in de verzamelingen van onze kring en geëxposeerd in het Heemkundig Museum. Op het voorplan zien we een dansend paartje in 't wit gekleed. Rechts is het een doorkijkje naar de Balzaal van het Kursaal, bevolkt met talrijke dansende paartjes, allen in 't wit. Een kostelijk ontwerp dat ons ervan overtuigt dat BULCKE niet een der minsten zou geweest zijn als affiche-ontwerper. We brengen dit afficheproject in verband met het "Bal Blanc" dat in de zomer van 1904 in 't Kursaal doorging (3). De aquarel kan dus wel van begin 1904 zijn. Uit het werkje, een symphonie van witte nuances, spreekt niets dan zon en geluk. Persoonlijk vinden we het een van de heerlijkste dingen die BULCKE ooit maakte.

- (1) La Saison d'Ostende, 3 juni 1900.
R.M.L. Beaux-Arts. L'exposition de peinture au Musée, in La Saison d'Ostende, 10 juni 1900, p. 2.
- (2) Hoe het komt dat BULCKE geen positie vond (of kreeg ?) in Oostende is me niet duidelijk. Het was voordehand liggend dat hij toch in eigen stad carrière zou maken ! Alhoewel ik die zaak nog niet heb onderzocht zal er hier wellicht ook weer een hele onverkwikkelijke touwtrekkerij achter schuilen.
- (3) Du nouveau au Kursaal !, in "L'Echo d'Ostende", 41, 68, 14 juni 1904, p. 2.

(wordt voortgezet)

Norbert HOSTYN

INDEX "DE PLATE" 1978

De index "De Plate" voor de jaargang 1978 is verschenen. De samensteller Jef KLAUSING heeft er een erezaak van gemaakt om al wie iets uit ons tijdschrift wil terugvinden dit zonder enige moeite kan doen. Meer dan 35 pagina's werden aan de intekenaars toegestuurd.

Er blijven nog enkele exemplaren ter beschikking voor hen die te laat intekenden. De index is voorlopig nog te verkrijgen tegen de prijs van 30 F. te storten op rek. nr 750-9109554-54 van "De Plate", v.z.w. Oostende.

HET EXTRA-MEINUMMER VAN "DE PLATE"

Normaal sluit het april-nummer de winterperiode van "De Plate" af. Maar ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van "De Plate" zullen al onze leden een extra-nummer (mei-augustus 1979) ontvangen. Het zal één heel belangrijke bijdrage bevatten van ons medelid Daniël FARASYN : "De historiek van de Oostendse Zeedijk vóór 1880".

O. V.

IS DE ZWEEEDSE OOST-INDISCHE COMPAGNIE EEN VERLENGSTUK VAN DE "OOSTENDSE COMPAGNIE" ?

In de "Handelingen van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis", deel XXXI, 1977, blz. 121-136, verscheen onlangs een belangrijk artikel van C. Koninckx over "Zuidnederlandse deelname in de Zweedse Oost-Indische Compagnie 1731-1786", tekst van een lezing gehouden op 12 maart 1977 met betrekking tot het thema : Belgische investeringen in het buitenland. In de loop van 1979 zal de uitgeverij G. Desmet-Huysman een Engelse versie van zijn herwerkte doctorale dissertatie (verdedigd aan de Vrije Universiteit te Brussel in 1975) over de Zweedse Oost-Indische Compagnie uitgeven. Wat is er van een Zuidnederlandse deelname in de Zweedse Oost-Indische Compagnie, en onder welke vormen deed die zich voor ? In hoeverre kan de Zuidnederlandse participatie als een voortgezette "Oostendse" participatie beschouwd worden ? Dat is het opzet van dit besproken artikel. Wij noteren een beperkte maar kwalitatief vermeldenswaardige Zuidnederlandse aanwezigheid bij het varende personeel : de kapiteins De Clerck, Brunet, Carpentier, Pieter Dens en Pieter Bedet waren oud-gedienden van de Oostendse Compagnie. De aanwezigheid van genoemde "Oostendenaars" moet verrijkend ingewerkt hebben op het gebied van de navigatie ; verwonderlijk is dat hun aanwezigheid beperkt blijft tot de officiersposten. Op materieël vlak en ook wat betreft de tradities valt weinig continuïteit te bespeuren tussen de Oostendse en Zweedse rederij. De belangrijke band tussen de twee ondernemingen ligt echter op het vlak van de financiële participatie. De overdracht van fondsen uit de afgeschafte Oostendse Compagnie is een vaststaand feit : na de afschaffing van de Oostendse handelscompagnie investeerden de aandeelhouders opnieuw in een andere handelscompagnie ; het is niet onwaarschijnlijk dat de winsten opgestreken in de eerste compagnie opnieuw geïnvesteerd werden in de tweede. Nochtans kunnen de twee Oost-Indische Compagnies niet met elkaar vereenzelvigd worden en is de Zweedse Compagnie geen verlengstuk van de ongelukkige Oostendse Compagnie, besluit C. Koninckx !

E. SMISSAERT

ZO MAAKT MEN PRENTKAARTEN EN GESCHIEDENIS

In de uitgave "De Visserij langs Vlaanderens kust in oude prentkaarten" kan men, naast het bekijken van oude zichten op het visserijbedrijf ook nieuwe geschiedenis leren. Kaart nr. 65 toont enkele vissersboten op het "strand tegen de duinen. Bovenaan vermeldt de drukker "OSTENDE - Pêcheurs". Wie de afdruk bekijkt valt het op dat op de voorsteven van het rechtse vaartuig het kengetal "047" maar al te duidelijk vermeld is en waarschijnlijk door de drukker aangebracht werd bovenop het oude getal, waarvan de eerste twee tekens slordig werden uitgewist. Op de derde boot van rechts ziet men minder duidelijk, maar dan toch nog voldoende dat het kengetal zes letters heeft, waarvan de eerste twee letters zijn, wat er op wijst dat het hier om Franse vissersvaartuigen gaat. Ook het type van boten wijst in deze richting. Volgens het onderschrift zou De Snerck - "en hij kan het weten" volgens de uitgevers van het boekje - verklaard hebben dat dit kiekje genomen zou zijn geweest op het strand van Mariakerke omstreeks 1900. Bestond de Zeedijk te Mariakerke al niet reeds in 1896 ? Het museum Stracké werd reeds in 1897 op die Zeedijk nabij de Dorpstraat opgericht.

J.H. KLAUSING

DE CONGONUTJES LATEN ONS NIET LOS

Nadat collega Simon IPPEL een eerste maal de Congonutjes op tafel wierp, behandelt onze sympathieke secretaris J.B. DREESEN, dit punt opnieuw in het nummer 2 - 8e jaargang van ons tijdschrift. Meer bepaald wanneer hij zegt dat de beste Congonutjes te vinden waren bij kromme Leon, uitbater van de "Gepekelde Fiege". En of hij gelijk heeft !

Leon, met familienaam CLAEYS, was een broer van de, in het Visserskwartier, alomgekende en gewaardeerde haarkapper EUGENE, wiens zaak, in de Sint-Paulusstraat, steeds druk beklant was.

Leon had een gebrek aan het rechterbeen, dat op een soort kruk rustte, waaraan hij trouwens zijn bijnaam te danken had. Hij liep nochtans met snelle, korte pasjes door zijn cafétje, dat amper "een schorte" groot was. Het huis bevond zich inderdaad in de Bonenstraat, droeg het nummer 2, doch was niet op de hoek van de Sint-Franciscusstraat en ook niet aan de kant waar thans de "Cosy Corner" gelegen is. Inderdaad, de zijgevel van het huis nr 2 Bonenstraat, vormde achterwand van de vismarkt, zodat tussen de Sint-Franciscusstraat en de woning van vriend Leon, de stenen banken stonden waarop de vis werd tentoongesteld. Aan deze zijgevel was tevens het O.L. Vrouwebeeldje gehecht, dat thans in ons museum berust.

Het huis bestond uit wat men te Oostende noemt, kelderkeukens, vervolgens op de gelijkgrondse verdieping het cafétje en dan mansardekamers. Het cafétje bereikte men via een enge gang, waarin een oude bruine deur de toegang tot de gelagzaal afsloot. Eens binnen troffen wij er twee tafeltjes aan, een staand tegen het venster en een links in de zeer kleine gelagzaal. Verder stonden er een viertal stoelen, een vijftal spuwbakken en een anderhalf meter lange toonbank, waarachter de uitbater troonde. In de linkerachter-hoek stond dan een rieten mand gevuld met de lekkerste Congonutjes uit Oostende. Tussen deze nutjes lag een tinnen pot waarmee de nutjes werden afgewogen.

Het bruine, schuimende bier vloeide er overvloedig uit een der beide tapkranen, voornamelijk op zater- en zondagen, wanneer de jonge bezoekers, trouwe klanten van de dancing 't KEUNTJE, even kwamen verpozen. Bij dit lekker glas bier hebben we dan steeds een pint Congonutjes verorberd. En of dit smaakte.

Celintje, de echtgenote van Leon, waarmee hij in 1921 in het huwelijk was getreden, was zelden of nooit in de gelagzaal aan te treffen. Zij hield zich onledig met huis-houdelijke arbeid, terwijl ook de dochter, die naderhand naar Bredene verhuisde, nooit in de herberg verscheen.

Leon kon goed overweg met die jonge gasten, die hij af en toe op een extraatje vergastte. Hij kon ook goed vertellen en kon er de stemming inbrengen. Niet te verwonderen dat zijn klanten bestendig terugkwamen. Was het nu voor Leon, het bruine bier of de Congonutjes, who's know ?

Leon heeft nooit op de markt gestaan, noch met fruit of groenten, noch met Congonutjes. Hij kwam zelden op straat, gezien zijn gebrek, en vond zijn grootste genoegen in de gesprekken met zijn jong klienteel. Leon overleed alhier in oktober 1955.

Maurice FERIAER

Brugs architect en aldaar professor aan de Academie. Hij tekende de plannen voor :

- het bankgebouw "Banque d'Ostende et du Littoral", nu "Bank van Brussel" (Wapenplein). In zijn oorspronkelijke gedaante is dit gebouw nog te zien op pl. 57 van "Oostende in Oude Prentkaarten". De voorgevel in neobarokke stijl telde toen slechts 4 traveeën verbreed, links van de oorspronkelijke 4 (op de gronden van de winkel BOGAERTS). Voor die vergroting werd dezelfde stijl aangehouden als van het oudere deel.

Dit is o.m. te zien op de prentkaart ALBERT 202 (PHOTYPIC A. DOHMEN).

In de zestiger jaren volgde een tweede vergroting en modernisering waarbij de geest van het oorspronkelijke POUPAERT-ontwerp geen geweld werd aangedaan. Van POUPAERT's oorspronkelijk werk is echter niet veel meer te bespeuren.

De modernisering van de "Bank van Brussel" is het mooiste bewijs dat oude gevels (schoonheid) goed te verzoenen zijn met moderne bouw erachter (comfort), iets wat de verantwoordelijken voor de stedenbouw van Oostende eens dringend moeten gaan inzien.

- de "Biercoo" aan de Alfons Pieterslaan (hoek Ieperstraat), gebouwd in 1920-1921 en jammerlijk gesloopt in 1975-1976.
De "Biercoo", officieel het Hoofdlokaal II, werd gebouwd op gronden die aangekocht werden na een beslissing van de Algemene Vergadering der S.E.O. op 17 oktober 1920. Het gebouw verving het oude gebouw op de hoek van de Jules Peurquaetstraat en de Alfons Pieterslaan. De inhuldiging had plaats op zondag 2 oktober 1921 met een feestzitting, een rondgang door het nieuwe gebouw en een sober banket in het "Hôtel Westminster" (waarvoor de deelnemers 17 F. moesten neertellen). De dag erop volgde nog een toneelvoorstelling met huldebetoon in de Kon. Schouwburg.

Dit gebouw werd reeds uitvoerig beschreven door J.B. DREESEN in het Plate-nummer van oktober 1975 ("De Biercoo is niet meer" p. 10-11 ; met illustratie") en door O. VILAIN in zijn "Langs 't hard zand (p. 50-54)". Het gebouw, waarnaast de café, ook de textielafdeling gevestigd was, kende ook tal van veranderingen : zo werd het in de Ieperstraat op latere datum vergroot naar het park toe. Ook het protserig edikel langs de Alfons Pieterslaan met de letters "S.E.O." op heeft niet lang meegegaan en werd door iets soberders vervangen.

Iconografie :

prentkaart : "SAMENWERKENDE MAATSCHAPPIJ - SOCIETE COOPERATIVE S.E.O.
HOOFDLOKAAL II - LOCAL PRINCIPAL II
OSTENDE (zeer gezocht)

Bibliografie

- Maandschrift S.E.O., september 1921
- idem, oktober 1921
- idem, april 1923 (bijvoegsel) (met foto).
- het huis Hendrik Serruyslaan 62 (vermeld en beschreven door LOONTIENS, Les monuments et les édifices remarquables d'Ostende. I. Ostende monumentale et pittoresque, p. 121-123).
- Een portret van POUPAERT vindt men op p. 425 van G. MICHIELS : "Uit de wereld der Brugse mensen" (Brugge, 1978).

Norbert HOSTYN

LE TOUR D'OSTENDE
§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Stemme : L'Anglais embarrassé
Woorden : van Jan Van Wulpen

1. Débarquant à Ostende,
Pour mon amusement
Je vois un vrai bambin
Je demande le chemin.
 Un agent de police die kwam
 Hij zond mij naar den tram
 Wij reden met er daad
 Recht naar de Kortestraat
 Dans la rue de chapelle
 En naar de veertien billen
 En 'k smoorde een sigaar : op den boulevard.
2. Venant sur la digue de mer,
Avec un commissionnaire
Je vois une mademoiselle
Quell' est gentille et belle.
 Zij was zoo lang en smal
 Wij trokken naar 't kursaal
 En aan den peerdenloop
 Daar vloog overhoop
 En 's avonds op de kaai
 Zij zag een papegaai
 En seffens aan den gank, t'was op de bank.
3. Au café Métropol
On chante le rossignol
Après je m'en vais pour l'train
Mais j'ai trop bu le vin.
 Zoo liep ik door de stad
 Ik was zoodanig zat
 Dat ik viel op mijn gat
 'k Lag daar van langsten plat
 Een man gelijk een beer
 Daarbij de commissair
 Die stampten mij als een zot, in 't kolenkot.
4. Je vais chez le pharmacien
Car je ne sens vénérien
Il me disait mon garçon
Vous avez des morpions.
 Nemmt vet van een chandell'
 En smeert dat op u vel,
 Gij neemt dan vlug en rap
 Een maatje vol gilap
 Daarbij wat slangevet
 En kruipt dan in uw bed
 En sch..t de pispot vol, tot aan uw hol.

5. Je vais au restaurant
Pour mon boulotement
Je demande au garçon
Les plats, il me répond :
Wij hebben rabatkol
En kiekens zonder hol
Een dobbelen met spinagie
Met eene dobbele sargie ;
Patatten en ajoenen
En katten en kalkoenen
Wilt ge 't niet eten, laat maar staan.

6. Je vous une Melady
Qui était for jolie
Je lui fait une déclaration
Le belle me répond :
Toe mijnheer kom maar binnen
Ik zal u wel beminnen
Gij stommen engelschman
Het kost maar eenen frank
Betaalt mij een flesch faro
Gij vuile lavabo
En komt maar op, met u verkenkop.

Jan VAN WULPEN

NIEUWS OVER OOSTENDSE EDELSMEDEN IN HET ANCIEN-REGIME

Het is al lange tijd dat dit onderwerp me bezig houdt, zonder dat ik echter al enig systematisch onderzoek in deze materie doorvoerde : het onderwerp is zéér tijdrovend qua onderzoek en men kan niet alles ineens doen.

In de catalogus "Legaat Pierre Lunden. Provinciaal Museum Sterckshof Deurne" (1977) vonden we op p. 47 onder Brugge een zilveren theepot die het meesterteken draagt van Martinus DE CLERCK.

Deze DE CLERCK was volgens de auteur bij Anne-Marie CLAESSENS-PERE te Oostende werkzaam.

Hij werd meester op 22 december 1727. De theepot in kwestie draagt de jaarletter P, die overeenkomt met 1731-1732, alsook het stadsmerk van Brugge (wat normaal was).

Martinus DE CLERCK's meesterteken was een gekroond monogram MDC.

Norbert HOSTYN

MARINE ACADEMIE MEDEDELINGEN NOG TE KOOP

De wetenschappelijke activiteiten van de Marine Academie genieten hoge waardering in binnen- en buitenland. Het jaarboek "Mededelingen van de Marine Academie" bevat telkens een aantal waardevolle bijdragen en studies, in de Nederlandse of Franse taal, over zeevaart en zeevaartgeschiedenis. Een lijst van de boeken 1 tot en met 22 is op aanvraag verkrijgbaar bij Uitgeverij "De Sikkels N.V.", Kapelsestraat 222, 2080 KAPELLEN. Boek 23 verscheen in 1975 en omvat de jaren 1973-74-75. Prijs : 630 F. Boek 24 is ter perse.

E. SMISSAERT

MERKWAARDIGE GEBOUWEN TE OOSTENDE. DE HAMILTONHOEVE

Als men in Mariakerke de Elisabethlaan oprijdt in de richting van het Kennedyplein staat op een vluchtheuvel aan de rechterkant, even voor de kliniek Wante die zich links bevindt, een bouwvallige boerderij. Dat is de HAMILTONHOEVE. (1) De naam kreeg ze van de familie HAMILTON, een verschillende generaties oude Oostendse familie van Engelse oorsprong, die de hoeve ononderbroken pachtte van 1887 tot 1940.

De vluchtheuvel waarop de hoeve staat is een overblijfsel van het FORT SINT-ISABELLA (Spaans voor Sint-Elisabeth) uit het beroemde Beleg van 1601-1604. Op een luchtfoto van de stad is de vijfhoek van het fort nog zeer goed in het landschap te herkennen.

Harry Hamilton, de eerste Hamiltonhoevepachter van die naam baatte voordien een boerderij uit op de plaats waar zich nu de Sint-Jozefkliniek bevindt. In 1886 moest hij echter uit die doening weg want op de gronden ervan wilde men een weeshuis inrichten (het Sint-Vincentiusgesticht). Hij kreeg keuze tussen drie hoeven die in de onmiddellijke omgeving leeg stonden ; een eerste ongeveer gesitueerd waar nu de wijk Mariakerke staat ; een tweede die nog altijd achter de "huzetjes" van Sanders staat (ingang tussen de nummers 401 en 407 op de Steense Dijk) en dan de hoeve die hij achteraf zou betrekken. Die hoeve noemde toen "la ferme du Poldre", maar werd door hem het Polderhof genaamd.

Harry's eerste werk was de boerderij in orde te zetten, want ze stond reeds twee jaar leeg toen hij het in 1887 betrok. De vorige pachter Stefaan KESTELOOT, familie van de Kesteloots die een hele reeks "huzetjes" bezat aan de Leffingestraat, had tijdens zijn verblijf aan de hoeve twee stukken bijgevoegd, nl. aan de zuidkant een keuken -met open haard- en aan de noordkant een afdak dat als verlenging van de schuur moest dienen. Ook had hij de hele doening in een zeer opmerkelijke lichtpaarse kleur gekalkt. Het eerste werk van Harry Hamilton was dan ook de "Kesteloots kleur" te doen verdwijnen door gewoon witsel op de muren te zetten. Achteraf bouwde hij dan ook nog het afdak om tot een volwaardige bijschuur. Hij baatte de boerderij uit tot 1909 waarna hij de pacht overdroeg aan zijn zoon Louis.

Louis Hamilton baatte de boerderij verder uit tot in 1940. Eigenlijk tot in 1939, want toen werd hij lijdende en moest in de kliniek opgenomen worden. Tijdens zijn afwezigheid werd het mannenwerk op het hof gedaan door Omer Dewitte, zoon van Gustaaf DEWITTE die in "beesten" deed en een doening met café had op de Torhoutsesteenweg, zo ongeveer waar nu de Garage Provoost en Renault staat.

Omer Dewitte is er gebleven want hij huwde in 1939 de dochter Hamilton en toen schoonvader Louis in 1940 stierf werd Omer de laatste pachter van de Hamiltonhoeve. Als huwelijks geschenk kreeg hij ondermeer van zijn schoonvader een schilderij van de hoeve, geschilderd door een zekere J. VANHOUTTE. Dit schilderij is nog steeds familiebezit, er staat echter geen jaartal op.

Over de Hamiltonhoeve zijn er tot nog toe weinig gegevens aan de oppervlakte gekomen. Tijdens Wereldoorlog I groeven de Duitsers een gedeelte van de vluchtheuvel aan de oostkant van de hoeve af en bouwden er iets verder hun batterij TIRPITZ mee op. Ondanks al het oorlogsgeweld bleef boer Hamilton op zijn doening. Vrouw en dochter gingen echter elke avond slapen bij bakker Becelaere in de Veldstraat (nu Jules Peurquaetstraat). Volgens de heer Dewitte en zijn familieleden was op de binnenmuur van de schuur oorspronkelijk het jaartal 1633 in gewrongen ijzers aangebracht. De binnenmuur was de oorspronkelijke noordgevel van de doening (die van het langgeveltype is) waartegen Stefaan Kesteloot het afdak aanbouwde dat nog later werd omgebouwd tot een bijkomende schuur. Deze cijfers verdwenen vóór W.O. II toen er op die plaats in de muur een gat werd gekapt dat als verbinding moest dienen tussen de schuur en de bijschuur.

MERKWAARDIGE GEBOUWEN TE OOSTENDE

De HAMILTONHOEVE

De hoeve gezien van het westen...
15 juni 1952

en van het noordoosten...
15 juni 1952...

... en anno 1974

Ook was er tot voor enkele jaren op een van de balken die de verbinding vormde tussen de schuur en de "koterijen" die tegen de westelijke schuurgevel waren aangebouwd, het getal 1666 ingekerfd met een mes.

Volgens vader Dewitte was het waarschijnlijk ooit gemaakt door dorsers. Tijdens W.O. II werden een paar ijzeren kanonbollen van de soort waarvan er tijdens het Beleg op en rond Oostende zeer veel zijn neergekomen, opgegraven. Ze waren volledig doorroest en toen ze een tijd in de buitenlucht hadden gelegen vielen ze in roestbrokken uit elkaar.

De boerderij moet zeer lange tijd in het bezit zijn geweest van de vroeger goed gekende familie JEAN te Oostende. De heer Kessels (vader van de Kessels ; garage op de Torhoutsesteenweg) kocht de boerderij in 1939 op met de grond die erbij hoorde en ze bleef in het bezit van de familie Kessels tot in de zeventiger jaren. De zonen, de gebroeders Kessels, gekende handelaars op de Torhoutsesteenweg, erfden van hun ouders de Hamiltonhoeve en de gronden daaromtrent. Met een gevestigde handelszaak laten zij de uitbating ervan aan derden over. Wat betekende dat Omer DEWITTE er pachter op bleef tot 1960, toen hij naar de Stuiverstraat verhuisde, om voorbij de Zilverlaan (eerste boerderij rechts) op wat hij zelf het NIEUWE POLDERHOF noemde, weer "beesten" te gaan kweken. Voor enkele jaren kreeg de jongste van de gebroeders Kessels het idee om in de boerderij een Cultureel Centrum op te richten, ~~plan~~ dat financieel gesteuen moest ~~worden~~ door een verkaveling van de omringende gronden. De bedoeling was met die verkaveling in dezelfde stijl te blijven, d.w.z. laagbouw. Er werden een drietal plannen van aanleg opgemaakt en ingediend maar die schenen geen genade te krijgen in de ogen van de stedelijke diensten. Nadat het hem veel nutteloze inspanning en geld had gekost besloot de heer F. Kessels het geheel te verkopen.

De eerste kandidaat die een optie van 6 maanden kreeg was de heer J.C. Van Biervliet. Toen de tijd verstreken was speelde hij zijn optie door aan de Bank van Brussel-Lambert, die in 1976, de boerderij en de daarrond liggende gronden kocht. Oorspronkelijk was de Bank van Brussel-Lambert zinnens hier een administratief centrum in laagbouw op te richten, waarbij de hoeve zou uitgebouwd worden als restaurant voor de bedienden van de bank en daarbij werd een cultureel centrum gepland.

Toen kwam echter een voor de Bank van Brussel-Lambert, zeer pijnlijke aderlating en de bouwplannen in verband met de Hamiltonhoeve verhuisden naar de achtergrond.

En dan is er een plan geweest van het Sint-Andreas-instituut. Deze instelling wilde uitbreiden. Volgens verklaringen van de directeur, als reactie op diverse tussenkomsten om de 18de eeuwse gevel van het hoofdgebouw in de Kaaistraat te laten klasseren, moest de uitbreiding, voor een kwestie van subsidiering, op de zelfde plaats gebeuren. Men ging dan maar ondergronds en naar boven toe uitbreiden, maar daarvoor moest het gebouw afgebroken worden. En het lukte, zoals maar al te dikwijls in Oostende kregen de ijveraars voor een klassering een NUL op hun verzoek en het schoolbestuur toelating om het gebouw in de Kaaistraat te slopen. Wat dan ook met een ongemene ijver gebeurde. De enige herinnering aan deze Oostendse gevel blijft het smeedijzeren hekken en het portaal, die beiden naar Bokrijk verhuisden. Achteraf bleek de ondergrond niet geschikt te zijn (wie wist dat niet ?) voor de uitbouw van een ondergrondse sportzaal. Dus ging men dan toch verder kijken. Men trachtte tot een akkoord te komen met andere vrije scholen uit Oostende om samen iets te bouwen op de gronden van de "HAMILTONHOEVE". Maar dit plan viel in het water en de rest van de Sint-Andreasstory las u allicht in de lokale kranten. Dat was de laatste maal dat de Hamiltonhoeve in het nieuws kwam. (2) Nu is het stil geworden rond de doening. Het enige dat men er nog hoort is af en toe de klop van een vallende steen die door de gestadige aftakeling is vrijgekomen. Het monumentenjaar is langs de Elisabethlaan voorbijgereden, maar heeft niet durven opkijken naar deze Oostendse boerderij uit de 17e eeuw.

J.B. DREESEN

(1) In Oostende zegt men meestal "De boerderij van Hamilton".

(2) In verband met het Sint-Andreas-instituut zie ook : De Plate nr 1/1977, blz. 9. Kaaistraat 18 en De Plate nr 11/1978, blz. 25 Kaaistraat 18-In memoriam.

"(...) Het verschijnsel van de gevormde, gediplomeerde leerkracht dateert, met betrekking tot het lager onderwijs, uit de tweede helft van de vorige eeuw. Toen had het woord "meester" ook een mooie klank, een inhoud die hij nog wel heeft behouden maar dan toch in veel mindere mate (...) In de eerste helft van de negentiende eeuw heeft "de schoolmeester" een pejoratieve betekenis gekregen. Meer in trek kwam "de onderwijzer", een term die tot de laatste jaren van de achttiende eeuw teruggaat. Die verandering in de terminologie (...) hield verband met nieuwe opvattingen over de functie van de leerkracht in de lagere scholen. In België en Luxemburg begon men van omstreeks 1815 af van "de onderwijzer" te spreken. Gevormde leerkrachten zijn toen ook voor het eerst verschenen (...)" Dit is een uitvoerig citaat uit het standaardwerk van Prof. Dr. Maurits De Vroede, thans gewoon hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Leuven en directeur aldaar van het "Seminarie voor Historische Pedagogiek" (Vesaliusstraat 2, 3000 Leuven). Chronologisch behandelt dit werk grosso modo de eerste helft van de 19e eeuw. Het loopt tot aan het regime, in België en Luxemburg respectievelijk ingevoerd door de onderwijsnetten van 1842 en 1843. Deze regelden niet alleen het lager- maar ook het kweek-schoolonderwijs. De Vroedes verhandeling, uitmuntend en oorspronkelijk, berust hoofdzakelijk op een uitgebreid en diepgaand archiefonderzoek. (1)

In het algemeen verkeerde, in 1815, in geheel België het lager onderwijs in een droevige situatie : het euvel bij uitstek was de onbekwaamheid van de leerkrachten. In de Oostenrijkse Nederlanden (voor 1795) werd het probleem van een specifieke opleiding niet eens gesteld, tenzij onder Keizer Jozef II en van de regering uit. Twee normaalscholen werden in 1789 doodgeboren, mede omdat de Kerk haar dominerende invloed behield. Ook in de Franse tijd (1795-1815) is de vernieuwing van het lager onderwijs in onze gewesten uitgebleven ; de verklaring lag in het gebrek aan zorg voor het lager onderwijs in zijn geheel. In het Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830) bleek de opleiding van bekwame leerkrachten één van de meest essentiële opgaven.

Wat de opleiding van leerkrachten betreft, moest het van de aanvang af duidelijk zijn dat de twee rijkskweekscholen (Haarlem en Lier), met die van Groningen samen, kwantitatief de leemte niet konden vullen. Een aantal modelscholen voor lager onderwijs riep men in het leven om de nieuwe leerwijze in het zuiden bekend te maken ; diezelfde scholen heeft men dan tevens ten dienste gesteld van de opleiding of volmaking van de onderwijzers zelf. In de eerste plaats betrof dat de rijkslagere scholen : in een aantal steden van de zuidelijke provinciën zouden scholen worden opgericht voor kinderen van "ingezetenen en militaire beambten". Materiële uitrusting en wedden nam het Rijk geheel op zich. De oprichting van de rijkscholen heeft plaats gehad op verschillende data tussen september 1817 en juni 1820 : in chronologische orde te Doornik, Luik en Maastricht, Namen, Oostende, Bergen, Brugge en Brussel, Antwerpen, Ieper, Gent, Leuven en Mechelen. Met name te Oostende bij koninklijk besluit van 10 maart 1818 ; de school werd geopend op 15 april 1821. Het aantal leerlingen was aanvankelijk vrijwel overal klein, maar is geleidelijk gegroeid. Het aantal scholieren van de dagschool (in sommige scholen kwam tevens een avondschool tot stand) werd aanvankelijk tot veertig à vijftig, ten hoogste zestig beperkt. Te Oostende : op 31 december 1821 : 11 leerlingen, op 30 november 1823 : 40 leerlingen, op 1 mei 1826 : 63 leerlingen, in januari 1829 : 84 leerlingen en op 31 december 1829 : 83 leerlingen. Wisseling van personeel hebben de ontwikkeling te Oostende geremd. Kosteloos onderwijs was in de rijkslagere scholen uitgesloten, niet alleen omdat het schoolgeld gedeeltelijk in de uitgaven diende te voorzien, maar ook omdat het met hun doel in tegenspraak zou zijn geweest. Ze waren immers voor kinderen uit de hogere standen bestemd ; vandaar ook een programma dat meer omvatte dan dat van een gewone lagere school.

Wat de "militaire beambten" betreft, betekende zulks, dat men kinderen van officieren mocht toelaten, maar niet van onderofficieren. In 1826 hadden de instellingen hun rol van maëlscholen voldoende vervuld en was hun burgerlijk karakter duidelijk afgetekend. Met uitzondering van Ieper en Namen, behoorden de leerlingen, alleen jongens, overwegend tot burgerlijke families. De verhouding bedroeg nage- noeg 73,5 % tegenover 26,5 % voor kinderen van militairen. Volgens de tabel d.d. 7 augustus 1826 waren er te Oostende, op een totaal van 63 leerlingen, 49 leer- lingen uit de burgerij en 14 kinderen van militairen. Zolang een rijksschool maar weinig leerlingen telde, fungeerde er alleen een hoofdonderwijzer. Eén of meer ondermeesters volgden naarmate de schoolbevolking steeg. Hoofdonderwijzer en onder- meesters benoemde de minister rechtstreeks (op voordracht) ; zij genoten een rijkswedde en een deel van de inkomsten uit het schoolgeld, naast vrije woning. Het salaris lag hoog ; het personeel vormde, qualitate qua, dan ook een elite. De hoofdonderwijzers waren op één na allen uit het Noorden afkomstig. Verschillenden onder hen hebben ook na 1830 een belangrijke rol gespeeld. De ondermeesters waren evenzeer van goede kwaliteit ; zij hadden meestal te Haarlem of te Lier gestudeerd. Aanvankelijk kwamen ze uit het Noorden, nadien meer en meer uit het Zuiden, zodat er uiteindelijk meer Zuid- dan Noordnederlanders fungeerden. Velen onder hen hebben na 1830 carrière gemaakt, onder wie D. Lustermans, leraar aan het College te Oostende.

Vóór 1825 is men met normaal cursussen begonnen in vier provinciën : Luxemburg, Henegouwen, Namen en West-Vlaanderen. De lessen zouden in 1821 dadelijk te Brugge, nadien eventueel ook te Ieper en te Oostende worden gegeven. Betreffende Ieper ontbreekt iedere aanwijzing en de rijkslagere school te Oostende werd niet inge- schakeld.

De Omwenteling van 1830 sloeg het openbaar lager onderwijs gevoelig achteruit, zowel door de onmiddellijke reactie als door de onverschilligheid die de eerste jaren na 1832 kenmerkte. Na 1830 verdwenen de rijkslagere scholen van Brugge, Oostende en Luik.

- (1) DE VROEDE (Maurits) : Van schoolmeester tot onderwijzer. De opleiding van de leerkrachten in België en Luxemburg, van het eind van de 18de eeuw tot omstreeks 1842. Leuven, 1970 (Universiteit te Leuven. Werken op het gebied van de Ge- schiedenis en de Filologie. 5de reeks, deel 7).
Alle gegevens in dit artikel verwerkt, stammen uit deze grondige synthese.

E. SMISSAERT

GIFT

Vanwege de Heer D.J. KLAASSEN ontving "DE PLATE" een exemplaar van het diploma "Landjuweelwedstrijd 1933" ingericht door de Oostendse toneelkring "De Conscience- vrienden". De ontwerper van het diploma was niemand minder dan James ENSOR.

Om meer te weten te komen over dit grafisch kunstwerk gingen we op zoek in de bere- deneerde catalogus van Ensor's oeuvre, enkele jaren geleden door DE TAVERNIER samen- gesteld, maar vonden er nergens een vermelding van.

Dit diploma, uiteraard gedrukt in kleine oplage en meegegeven aan tal van toneelmaat- schappijen voor wie het wellicht niet meer was dan een diploma-als-alle-andere, zal het nu erg zeldzaam zijn geworden.

Stippen we terloops de andere Ensoriana aan die in het Heemkundig Museum te zien zijn :
- de carnavalsaffiche
- een reeks artistieke fotoopnamen (meestal ANTONY), ons ENSOR tonend in zijn dagelijks
doen.

N. HOSTYN

OOSTENDE INGENOMEN

Ons lid Robert H. Demaegdt bezorgde ons de hiernavolgende tekst van een lied over de inname van Oostende na het Beleg in 1600.

Het lied komt uit "Curieuses Chansons Flamandes Anciennes" van M. WILLEMS, Gand, Gysselinck 1846, p. 114 en is door J. de Saint-Genois aangehaald in zijn werk "Le Château de Wildenborg ou les mutinés du Siège d'Ostende (1604), deel II", Brussel, A. Van Dale, 1846, p. 197-198.

1. Wilt loven
Den Heer van boven
En biedt
Hem een nieuw liedt !
Verschoven
En als verstoven
In ons verdriet.

refr. : Met snaer en sanck
Maeckt soet geclanck !
God, den ghever der victorie, danck ! | 2. Die fellen
Geussche ghesellen
Sijn al,
(Ghelijk den bal
Int snellen),
Deur 't nedervellen
Int dal,
Ghebracht ten val,

Met snaer en sanck, enz. |
| 3. Sy stonden,
Als grimmige honden,
Vol spijt,
Bevaen met nijdt ;
Hun vonden
Sijn al verslonden
Eerst lijdt,
Die dan verblijdt.

Met snaer en sanck, enz. | 4. Int strijden,
Tot deughts bevrijden,
Is God
Albertus lot.
Na 't lijden
Komt hem verblijden,
Dats 't slot
Van Gods gebodt.

Met snaer en sanck, enz. |
| 5. Wilt singhen,
Van vreugdhe springhen !
Ziet daer,
Den vond is claer ;
Gheen stringhen
Ons meer en dwinghen ;
Voorwaer,
Laet vrees en vaer !

Met snaer en sanck, enz. | 6. Laet blijcken,
Als Catolijcken,
By deught
D'oprechtste vreucht ;
Doet wijcken
'T sondigh beswijcken ;
Schept vreught
Die 't hert verjeught.

Met snaer en sanck, enz. |

"OPEN DEUR" - DAGEN BIJ DE V.V.F. OOSTENDE

Op zaterdag 14, zondag 15 en maandag 16 april 1979 - Het Paasweekeinde - organiseert onze zustersvereniging de V.V.F. Oostende in het Centrum voor Familiegeschiedenis, Dr. L. Colensstraat 6, haar jaarlijkse "OPEN DEUR" - dagen.

Samen met een genealogische-geschiedkundige tentoonstelling wordt dit jaar een ruime boekenbeurs voorzien met een schat aan familiekundige en heemkundige werken. Heeft u familie op bezoek tijdens dit Paasweekeinde, heeft u veel vrienden, heeft u zelf een uurtje vrij ... breng dan een bezoek aan het Centrum van onze V.V.F. Vrienden. Zij rekenen op uw komst.

J.B. D.

Hendrik (meestal genoemd Harry) BAELS werd geboren te Oostende op 17 januari 1878 en overleed te Knokke-Zoute op 14 juni 1951. Deze zoon uit een redersfamilie studeerde rechten in Leuven. Daar werkte hij mee aan "Ons Leven" en aan "Met Tijd en Vlijt", waávoor hij gedichten en schetsen schreef. Baels vestigde zich als advocaat in Oostende, waar hij zich specialiseerde in de problemen van zeevaart en visserij. In 1912 werd hij voor de Katholieke Partij plaatsvervangend volksvertegenwoordiger en tevens gemeenteraadslid van Oostende. Gedurende de Eerste Wereldoorlog verbleef hij in Groot-Brittannië en zette zich in voor het lot van de Vlaamse vissers. In 1920 werd hij tot lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers verkozen, een jaar later schepen van de stad Oostende (1921-1926). Vanaf 1926 tot 1931 beheerde hij als minister de departementen van landbouw, openbare werken en economische zaken. In 1933 werd hij gouverneur van de provincie West-Vlaanderen, wat hij bleef tot mei 1940.

De Tweede Wereldoorlog bracht hij voor het grootste deel door in Zuid-Frankrijk. Na 1945 speelde H. Baels geen rol meer. Zijn verdiensten voor de Vlaamse Beweging kan als volgt worden samengevat. In 1908 behoorde Baels tot de ondertekenaars van het "Vertoogschrift", waarmee katholieke Vlaamsgezinden protesteerden tegen de verwerping van het wetsvoorstel-Coremans ; kort na zijn studie werd hij lid van de "Commissie tot Vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool". In Oostende stichtte hij diverse socio-culturele "ontwikkelingswerken" en richtte er een afdeling op van de "Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding", waarvan hij voorzitter werd. Als gemeenteraadslid was Hendrik Baels de eerste die opnieuw het Nederlands in het Oostendse stadhuis gebruikte. De jonge volksvertegenwoordiger toonde zich spoedig voorstander van amnestie, waarvoor hij o.m. pleitte in de eerste besprekingen die daarover in de Katholieke Vlaamsche Kamergroep werden gehouden. In de regering hield hij het bij de christen-democratische richting. Als gouverneur toonde hij zijn bezorgdheid voor de "volksverheffing" ; die wilde hij o.m. bereiken door de democratisering van diverse artistieke mogelijkheden. Hendrik Baels werd algemeen beschouwd als een Vlaamse "gentleman", sterk onder de invloed van de Angelsaksische cultuur. De gegevens van deze krabbel stammen uit de "Encyclopedie van de Vlaamse Beweging", deel 1 (1972), blz. 126, uit de notitie over H. Baels door Gaston Durnez. Een beknopte bibliografie kan de belangstellende lezer aldaar aantreffen.

E. SMISSAERT

(X) Deze bijdrage had in 1978 t.g.v. de herdenking dat het juist 100 jaar geleden was dat H. Baels te Oostende geboren werd, doch moest wegens onvoorziene omstandigheden tot dit nummer verschoven worden.

— — — — —
KLAKKERS

Wéet u wat "klakkers" zijn ? Wij kennen in het Oostends vier betekenissen van het woord "klakkers", nl.

- 1° Schoenen met houten voetzolen (die een "klakkend" geluid maken, te vergelijken met de "Heistse Klakkertjes" op klompen) ;
- 2° Boterhammen doorweekt met melk en eierdooiers die men in de pan bakt ;
- 3° Kleine springpoedertjes, die in kindergewoortjes gebruikt worden ;
- 4° Twee kleine plankjes die men tussen de vingers ritmisch tegen elkaar laat "klakken" (dit geeft zowat het geluid van een castagnette). De kinderen lieten de plankjes wat bruin branden, het klakken klonk dan mooier).

Het was de Witten van de Koaie die twee zulke plankjes voor ons op zijn cafétoog legde. "Voilà, hier zijn er klakkers. Dat is ten minste iets voor "De Plate" in het Jaar van het Kind", zegde hij. En hij had nog gelijk ook.

O. VILAIN

TOEN ONZE VISSERS ZEER KWAAD WERDEN

De vissersopstand in augustus 1887 heeft heel zeker de gemoederen duchtig opgejaagd bij onze vissersmensen : de slechte toestanden in de visserij, de verkoop van vreemde vis te Oostende en de confrontatie, tijdens de gebeurtenissen, met burgerswacht, politie en gendarmes, waren er de gekende oorzaken van.

Dat de meest "pittige" woorden tijdens die woelingen werden gebruikt moeten we zeker niet betwisten en uit de verslagen van de ondervragingen gedurende het proces halen we volgende bloempjes. Ze komen vooral uit verklaringen van de openbare macht en we mogen vermoeden dat ze zeker niet in al hun rauwheid tegenover de onderzoeksrechter werden weergegeven.

Daar was eerst een man die rondliep met een witte hoed en aan de agenten verklaarde dat hij om "poer" ging voor de Engelse boot. Hij is bij de spoorwegbrug in het water gevallen en werd door twee vrienden uit het water gehaald.

Een vrouw, op het laatst van haar blijde verwachting, liep met een voorschoot vol stenen rond om ze aan de mannen uit te delen.

De agenten werden uitgescholden voor : sloebers, moordenaars, smeerlappen. En er werd eveneens geroepen "wij zullen u wel vinden, gij zult een stamp onder uw kl... krijgen en kreveren van den honger".

Andere verwensingen naar de politieagenten : "Vogel ik zal je wel vinden, durft gij uw tuniek en sabel afdoen, ik smijt je in de kaai, maar gij zult toch een keer door mijn handen passeren". Verder : "Gij hebt mij een slag op mijn hoofd gegeven, maar gij zult dat driedubbel weerkrijgen en hebt ge het ongeluk van langs de kaai te passeren, ge ligt er zeker in".

De gendarmes kregen ook wat te horen. Een visser riep : "Wij zullen de gendarmen laten zien dat we hier zijn". Maar dat was nog het minst erge. Een andere visser riep : "Ruffe, nieuwèèrd, schiet eens op mij, ge zult het niet zo gemakkelijk hebben" en hierbij sloeg hij zich gedurig op de borst. Een andere verwensing die aangehaald werd, ging als volgt : "Ruffe, ge moest verrekken van op uw eigen bloed te schieten, maar het zal daarmee niet gedaan zijn".

Een visser zegde aan de politie dat hij "straf veralterèèrd was" en een andere riep : "steek eens naar mij gelijk gij gedaan hebt met de anderen". Een derde trok zijn hemd uit zijn broek, sloeg op zijn buik en riep : "Schiet of steekt als ge durft".

Verdere staaltjes :

- "Foert, luiards, smeerlappen".
- "Sloeber, moordenaar, ik zal je in de kaai werpen".
- "Smeerlap, sloeber, gij zijt allemaal moordenaars en bloeddieven. Gij waart ook bij deze die gekapt hebben : ik zal je kop van je verdommenis trekken".
- "Nu durft ge op ons slaan, maar als ik je in burger zie, vliegt ge de kaai in".
- "Als ge in onze handen valt, zijt ge kapot".

Gendarmes getuigden -in het Frans- dat drie individus op hen waren afgekomen "comme des lions". Een visser trok zijn mes en dreigde : "ik ga hun buik opensnijden". Andere scheldwoorden "Nieuwèèrds, sloebers, smeerlappen, komt hier en ik trek uw moestache uit uwe smoelen. Raffelé, komt eens hier met je dikke verdommenis". En nog : "Als ge in onze handen valt moet gij er ook aan". De burgerwacht werd uitgescholden voor "Zondagssoldaten". De muiters zongen ook de "Vlaamse Leeuw".

En wanneer later een burgerwacht, zij het in burger, in het visserskwartier verscheen, riep men : "dat is er nog een die op onze mensen geschoten heeft !".

DE 3 LENTE - ACTIVITEITEN VAN "DE PLATE"

A. MEI - ACTIVITEIT - GOUWDAG

Op zaterdag 12 mei 1979 heeft te Oostende de jaarlijkse GOUWDAG plaats van het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE. Wij hopen een groot deel van onze leden op deze bijeenkomst te mogen begroeten. Het programma van deze dag is als volgt :

- 9u30 Onthaal van de deelnemers aan de ingang van het Stadhuis (rechtover de Mercator) ;
- 10u Statutaire jaarvergadering van het Verbond (in de Conferentiezaal van het Stadhuis) ;
- 10u30 Welkomstwoord door de Voorzitters van het Verbond en van "De Plate".
Feestrede door de Nationale Voorzitter, de heer Jan GERRITS ;
- 11u30 Receptie aangeboden door het Stadsbestuur van Oostende ;
- 12u30 Middagmaal aan boord van het vroegere lichtschip "WESTHINDER".
Op de spijkskaart staan : Juliennesoep
Russisch ei
Kabeljauw op z'n Vlaams
Roomijs.
- De prijs bedraagt 350 F. Het aperitief wordt aangeboden door de Kring ;
- 14u30 Tocht per autocar doorheen Groot-Oostende onder leiding van J.B. DREESEN, Secretaris van de Kring. Prijs : 50 F.
- 15u30 Opening van de afdeling Oostendse Scheepsbouw in het Heemmuseum "DE PLATE" en voorstelling van de Heemkundige uitgave "VAN BOOM TOT SCHIP".
Receptie aangeboden door de Kring ;
- 17u Einde van de Gouwdag.

Intekening : Gouwdag met middagmaal : 400 F. Het aantal deelnemers is beperkt tot 100. De deelnemers die inschrijven langs het Gouwverbond genieten voorkeur.

Gouwdag zonder middagmaal : 50 F. Dit is de bijdrage voor de autocaruitstap. Beperkt tot 80 deelnemers. De deelnemers die inschrijven langs het Gouwverbond genieten voorkeur. Te storten op postrekening 000-0507753-55 van J.B. Dreesen, Rode Kruisstraat 4, 8400 Oostende, met vermelding :

"zal wel/niet aanwezig zijn op de receptie Stadhuis"

"neem deel aan het middagmaal"

"neem deel aan de autocarreis"

"zal wel/niet aanwezig zijn op de receptie in het Heemmuseum", en dit vóór

1 MEI 1979.

J.B. DREESEN

B. MEI - ACTIVITEIT - VOORDRACHT MET DIA'S

De Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen op de voordracht met dia's die doorgaat in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende op :

Donderdag 31 mei 1979 om 20u30

Het onderwerp : "STOETEN EN PROCESSIONS IN VLAANDEREN"

De Spreker : de heer Ir. W.E.F. VERLONJE

Als heemkundige met naam die, sedert jaar en dag in Vlaanderen alles vastlegt dat met Volkskunde verband houdt, heeft de Heer Verlonje ook het verschijnsel stoeten en processies nader bestudeerd. Het resultaat hiervan brengt hij ons op deze avond in woord en beeld.

Na een algemene inleiding betreffende het ontstaan en de ontwikkeling van de stoeten en processies in Vlaanderen behandelt hij de aanleiding en types van deze manifestaties. In detail gaat hij daarna opvatting, evolutie en technische realisatie na van drie manifestaties die ons als Westvlaming nauw aan het hart liggen, nl.

DE GOUDEN BOOMSTOET (Brugge)
DE BOETEPROCESSIE (Veurne)
DE BLINDEKENSPROCESSIE (Brugge).

Het geheel wordt geïllustreerd met een prachtige diareeks. Een avond die geen enkele heemkundige uit onze gouw mag missen. Ook niet-leden en sympathisanten zijn van harte welkom. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos.

J.B. DREESEN

C. JUNI - ACTIVITEIT - JAARLIJKSE REIS

AANDACHT : In tegenstelling met wat in ons jaarprogramma werd aangekondigd gaat de jaarlijkse studiereis niet door op 10 JUNI 1979, maar wel op ZONDAG 17 JUNI 1979. De oorzaak van deze verandering ligt bij de Europese verkiezingen die doorgaan op 10 juni 1979, en waarvan de datum slechts werd vrijgegeven toen ons jaarprogramma reeds verschenen was.

De Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft dan ook de eer en het genoegen U uit te nodigen op deze uitstap die zoals gezegd doorgaat op :

Zondag 17 juni 1979

en die ons dit jaar naar IEPER en het HEUVELLAND brengt.

Praktische schikkingen :

We starten om 9u stipt aan het lokaal van de V.V.F. Oostende om over Diksmuide omstreeks 10u in Ieper aan te komen. Na een geleid bezoek aan het Stadhuis, de Lakenhalle, de Kathedraal en het Hotel-Museum Merghelynck steken we door naar de Kemmelberg waar we in het restaurant DE HOLLEMEERSCH onze voeten onder tafel steken voor een goed gevulde HEUVELLANDSE KOFFIETAFEL. De koffie mag ook vervangen worden door een TRAPPIST. Na het eten verkennen we per autocar de Heuvellandroute in al haar schoonheid, wippen even over de grens voor een bezoek te Belle aan het DEPUIDT-Museum, en verpozen dan een ogenblik met een licht pintje van al het mooie dat we gezien hebben in "DE SPEELBERG" te Dranouter. Hier kunnen de liefhebbers van volksspelen alsook de amateursterrekundigen aan hun trekken komen.

Over Zonnebeke, Poelkapelle en Houthulst gaat het terug huiswaarts, waar we rond 19uur, juist op tijd voor het avondmaal toekomen. Het aantal plaatsen is beperkt tot 50.

Prijs voor de reis : 200 F. per persoon te storten op postrekening 000-0507753-55 J.B. Dreesen, Rode Kruisstraat 4, 8400 Oostende en dit vóór 1 JUNI 1979 met vermelding "wens" of "wens niet deel te nemen aan het middagmaal". De prijs voor de Heuvellandse koffietafel bedraagt 220 F. (dienst en B.T.W. inbegrepen) en ter plaatse af te rekenen.

J.B. DREESEN

WANNEER IS HET HEEMKUNDIG MUSEUM GEOPEND ?

Het Heemkundig Museum (Feest- en Kultuurpaleis) is in de volgende periodes geopend :

PAASVERLOF : van 7 tot 22 april ;
SINKSENVERLOF : op 2, 3 en 4 juni ;
ZOMERVERLOF : van 30 juni tot 30 september.

De openingsuren zijn van 10-12 u en van 15-17u (op de dinsdagen blijft het museum gesloten).

In de andere periodes is het museum toegankelijk iedere zaterdagvoormiddag van 10 tot 12u. Bezoeken door scholen of groeperingen kunnen op andere dagen gebracht worden mits voorafgaandelijke aanvraag aan het Secretariaat van "De Plate", c/o de heer J.B. Dreesen, Rode Kruisstraat, 4, 8400 Oostende.

G. V.

TEKSTOVERNAME UIT "DE PLATE" IS ALTIJD TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

De laatste
uitgegeven boeken
zijn **ALTIJD**
te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL
P. V. B. A.

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende - Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen